

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
кафедра психіатрії, наркології, медичної психології та психотерапії

Бурячківський

ЗАТВЕРДЖУЮ
Проректор з науково-педагогічної роботи
Едуард БУРЯЧКІВСЬКИЙ
«01» вересня 2024 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ПСИХІАТРІЯ, НАРКОЛОГІЯ»**

Рівень вищої освіти: другий (магістерський)

Галузь знань: 22 «Охорона здоров'я»

Спеціальність: 222 «Медицина»

Освітньо-професійна програма: Медицина

Програму складено на основі освітньо-професійної програми «Медицина», підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти зі спеціальності 222 «Медицина» галузі знань 22 «Охорона здоров'я», ухваленою Вченою Радою ОНМедУ (протокол №10 від 27 червня 2024 р.).

Розробники:

Зав. каф., проф. Опря Є. В.

Завуч каф., доц. Чернова Т. М., доц. Горячев П.І., доц. Донець О.Ю., доц. Єрмуракі П.П.

Програму обговорено на засіданні кафедри психіатрії, наркології, медичної психології та психотерапії

Протокол № 1 від « 29 » серпня 2024 р.

Зав. кафедрою д. мед. н., проф. Євген Опря

Погоджено із гарантом ОПП Валерія МАРІЧЕРЕДА

Програму ухвалено на засіданні предметної циклової комісії з терапевтичних дисциплін ОНМедУ, Протокол № 1 від « 30 » серпня 2024 р.

Голова предметної циклової методичної комісії з терапевтичних дисциплін,

 Олена ВОЛОШИНА

1. Опис навчальної дисципліни:

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
Загальна кількість: Кредитів: 3 Годин: 90 Змістових модулів: 2	Галузь знань 22 «Охорона здоров'я» Спеціальність 222 «Медицина» Рівень вищої освіти другий (магістерський)	Денна форма навчання
		Обов'язкова дисципліна
		Рік підготовки: 4
		Семестри VII - VIII
		Лекції (10 год.)
		Семінарські (0 год.)
		Практичні (50 год.)
		Лабораторні (0 год.)
		Самостійна робота (30 год.) у т.ч. індивідуальні завдання (0 год.)
		Форма підсумкового контролю – диференційний залік

2. Мета та завдання навчальної дисципліни компетентності, програмні результати навчання

Мета: Метою викладання навчальної дисципліни «Психіатрія, наркологія» є придбання здобувачами теоретичних знань і практичних навичок стосовно первинної діагностики, лікування, профілактики психічних розладів, психосоціальної реабілітації пацієнтів з психічними розладами, в тому числі обумовлених прийомом психоактивних речовин, необхідних на первинному рівні надання медичної допомоги.

Завдання:

1. Вивчення етіології, патогенезу, типів перебігу та клінічних проявів психічних та психосоматичних розладів,
2. Формування вмінь та навичок визначення попереднього діагнозу психічних та психосоматичних розладів.
3. Опанування вмінням визначати тактику ведення пацієнтів з психічними розладами.
4. Удосконалення навичок використання методів профілактики психічних та психосоматичних розладів.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних компетентностей:

• **Загальних (ЗК):**

- ЗК1 Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу
- ЗК2 Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями
- ЗК3 Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях
- ЗК4 Знання та розуміння предметної галузі та розуміння професійної діяльності.
- ЗК5 Здатність до адаптації та дії в новій ситуації
- ЗК6 Здатність приймати обґрунтовані рішення
- ЗК7 Здатність працювати в команді
- ЗК8 Здатність до міжособистої взаємодії
- ЗК10 Здатність використовувати інформаційні і комунікаційні технології
- ЗК 11 Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел
- ЗК12 Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків
- ЗК13 Усвідомлення рівних можливостей та гендерних проблем
- ЗК15 Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства,

техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя

ЗК16 Здатність працювати в міжнародному контексті

- - **Спеціальних (СК):**

СК1 Здатність збирати медичну інформацію про пацієнта і аналізувати клінічні дані

СК2 Здатність до визначення необхідного переліку лабораторних та інструментальних досліджень та оцінки їх результатів

СК3 Здатність до встановлення попереднього та клінічного діагнозу захворювання.

СК4 Здатність до визначення необхідного режиму праці та відпочинку при лікуванні та профілактиці захворювань.

СК6 Здатність до визначення принципів та характеру лікування та профілактики захворювань.

СК7 Здатність до діагностування невідкладних станів

СК8 Здатність до визначення тактики та надання екстреної медичної допомоги.

СК10 Здатність до виконання медичних маніпуляцій

СК11 Здатність розв'язувати медичні проблеми у нових або незнайомих середовищах за наявності неповної або обмеженої інформації з урахуванням аспектів соціальної та етичної відповідальності, включаючи систему раннього втручання

СК15 Здатність до проведення експертизи працездатності

СК16 Здатність до ведення медичної документації, в тому числі електронних форм

СК17 Здатність до оцінювання впливу навколишнього середовища, соціально-економічних та біологічних детермінант на стан здоров'я індивідуума, сім'ї, популяції

СК19 Здатність до організації та інтеграції надання медичної допомоги населенню та проведення маркетингу медичних послуг

СК21 Здатність зрозуміло і однозначно доносити власні знання, висновки та аргументацію з проблем охорони здоров'я та дотичних питань до фахівців і нефахівців, зокрема до осіб, які навчаються

СК24 Дотримання етичних принципів при роботі з пацієнтами, лабораторними тваринами

СК26 Здатність визначати тактику ведення осіб, що підлягають диспансерному нагляду

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН1 Мати ґрунтовні знання із структури професійної діяльності. Вміти здійснювати професійну діяльність, що потребує оновлення та інтеграції знань. Нести відповідальність за професійний розвиток, здатність до подальшого професійного навчання з високим рівнем автономності.

ПРН2 Розуміння та знання фундаментальних і клінічних біомедичних наук, на рівні достатньому для вирішення професійних задач у сфері охорони здоров'я.

ПРН3 Спеціалізовані концептуальні знання, що включають наукові здобутки у сфері охорони здоров'я і є основою для проведення досліджень, критичне осмислення проблем у сфері медицини та дотичних до неї міждисциплінарних проблем, включаючи систему раннього втручання.

ПРН4 Виділяти та ідентифікувати провідні клінічні симптоми та синдроми (за списком 1); за стандартними методиками, використовуючи попередні дані анамнезу хворого, дані огляду хворого, знання про людину, її органи та системи, встановлювати попередній клінічний діагноз захворювання (за списком 2).

ПРН5 Збирати скарги, анамнез життя та захворювання, оцінювати психомоторний та фізичний розвиток пацієнта, стан органів та систем організму, на підставі результатів лабораторних та інструментальних досліджень оцінювати інформацію щодо діагнозу (за списком 4), враховуючи вік пацієнта.

ПРН6 Встановлювати остаточний клінічний діагноз шляхом прийняття обґрунтованого рішення та аналізу отриманих суб'єктивних і об'єктивних даних клінічного, додаткового обстеження,

проведення диференційної діагностики, дотримуючись відповідних етичних і юридичних норм, під контролем лікаря-керівника в умовах закладу охорони здоров'я (за списком 2).

- ПРН7 Призначати та аналізувати додаткові (обов'язкові та за вибором) методи обстеження (лабораторні, функціональні та/або інструментальні) (за списком 4), пацієнтів із захворюваннями органів і систем організму для проведення диференційної діагностики захворювань (за списком 2).
- ПРН8 Визначити головний клінічний синдром або симптом, яким обумовлена тяжкість стану потерпілого/постраждалого (за списком 3) шляхом прийняття обґрунтованого рішення стану людини за будь-яких обставин (в умовах закладу охорони здоров'я, за його межами) у т.ч. в умовах надзвичайної ситуації та бойових дій, в польових умовах, в умовах нестачі інформації та обмеженого часу.
- ПРН9 Визначати характер та принципи лікування хворих (консервативне, оперативне) із захворюваннями (за списком 2), враховуючи вік пацієнта, в умовах закладу охорони здоров'я, за його межами та на етапах медичної евакуації, в т.ч. у польових умовах, на підставі попереднього клінічного діагнозу, дотримуючись відповідних етичних та юридичних норм, шляхом прийняття обґрунтованого рішення за існуючими алгоритмами та стандартними схемами, у разі необхідності розширення стандартної схеми вміти обґрунтувати персоніфіковані рекомендації під контролем лікаря-керівника в умовах лікувальної установи.
- ПРН14 Визначати тактику та надавати екстрену медичну допомогу при невідкладних станах (за списком 3) в умовах обмеженого часу згідно з існуючими клінічними протоколами та стандартами лікування.
- ПРН15 Організовувати надання медичної допомоги та лікувально-евакуаційних заходів населенню та військовослужбовцям в умовах надзвичайних ситуації та бойових дій, в т.ч. у польових умовах.
- ПРН16 Формувати раціональні медичні маршрути пацієнтів; організовувати взаємодію з колегами в своєму та інших закладах, організаціях та установах; застосовувати інструменти просування медичних послуг на ринку, на підставі аналізу потреб населення, в умовах функціонування закладу охорони здоров'я, його підрозділу, в конкурентному середовищі.
- ПРН17 Виконувати медичні маніпуляції (за списком 5) в умовах лікувального закладу, вдома або на виробництві на підставі попереднього клінічного діагнозу та/або показників стану пацієнта шляхом прийняття обґрунтованого рішення, дотримуючись відповідних етичних та юридичних норм.
- ПРН18 Визначати стан функціонування та обмежень життєдіяльності особи та тривалість непрацездатності з оформленням відповідних документів, в умовах закладу охорони здоров'я на підставі даних про захворювання та його перебіг, особливості професійної діяльності людини, тощо. Вести медичну документацію щодо пацієнта та контингенту населення на підставі нормативних документів.
- ПРН21 Відшукувати необхідну інформацію у професійній літературі та базах даних інших джерелах, аналізувати, оцінювати та застосовувати цю інформацію.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен:

Знати: клініку, діагностику, лікування найбільш поширених психічних розладів.

Вміти:

- Збирати дані про скарги, анамнез хвороби, анамнез життя при психічних розладах
- Виділяти провідний клінічний симптом або синдром. Встановлювати попередній діагноз, здійснювати диференціальну діагностику та визначати клінічний діагноз при психічних розладах.
- Визначати принципи лікування психічних захворювань.
- Діагностувати невідкладні стани при психічних захворюваннях.
- Визначати тактику та надавати екстрену медичну допомогу при психічних захворюваннях.
- Визначати тактику ведення осіб, що підлягають диспансерному нагляду при психічних захворюваннях.
- Дотримуватися вимог етики, біоетики та деонтології у своїй фаховій області

Оволодіти навичками:

- Комунікації та клінічного обстеження пацієнта.
- Вести медичну документацію при психічних захворюваннях.
-

3. ЗМІСТ ПРОГРАМИ**Підрозділ 1. Загальні питання психіатрії та загальна психопатологія.**

Тема 1. Предмет і завдання психіатрії та наркології, їх місце серед інших медичних дисциплін. Історія розвитку та сучасний стан психіатрії та наркології. Класифікація психічних розладів, поняття психопатологічного симптому, синдрому та захворювання, реєстри психічних розладів.

Предмет і завдання психіатрії та наркології, їх місце серед інших розділів медичної науки. Логіка і психологія як необхідні складові елементи діагностичного та лікувально-реабілітаційного процесу в роботі лікаря будь-якої спеціальності. Найважливіші етапи розвитку психіатрії, роль психофізіологічних і психоаналітичних теорій у поясненні психічних і психопатологічних явищ.

Значення наукових праць І.М.Сеченова, І.П.Павлова, І.М.Балінського, С.С.Корсакова, В.Х.Кандинського, В.І.Яковенка, П.П.Кашенка, П.А.Бутковського, А.І.Геймановича, В.П.Протопопова, В.М.Гаккебуша, І.А.Поліщука, Я.П.Фрумкіна, П.В.Бірюковича, І.М.Аптера, Є.А.Попова, К.І.Платонова, Н.П.Татаренко та інших вчених у розвитку вітчизняної психіатрії.

Вплив сучасного рівня розвитку загальної та спеціальної патології, загальної і медичної психології, соціально-економічного стану суспільства і масової свідомості на розуміння суті психічної патології та ставлення до хворих із психічними розладами.

Значення спадковості, соціально-економічних, екологічних і психологічних факторів у формуванні психічних розладів. Значення стану адаптаційних механізмів організму і ЦНС для збереження психічного здоров'я, його розлади під впливом несприятливої спадковості і набутої психопатологічної схильності, соматичних захворювань, інтоксикацій (екологічних, промислових, побутових, психоактивними речовинами, лікарських та ін.), фізичних, психічних травм, інших шкідливих впливів на головний мозок і психіку в етіології психічних розладів і захворювань.

Основні патогенетичні механізми психічної патології (біохімічні, імунологічні, нейрорефлекторні, нейродинамічні та ін.).

Поняття симптому, синдрому і захворювання (нозологічної форми) в психіатрії. Поняття реєстрів психічної патології.

Питання класифікації психічних розладів. Синдромологічна та нозологічна класифікація психічної патології (за клінічними формами, тяжкістю порушень психіки, перебігом, етіологією та патогенезом). Поняття про реєстри психічних розладів як основи класичної психіатричної діагностики. Характеристика реєстрів психічних розладів. Співвідношення реєстрів, симптомів, синдромів та нозологічних одиниць. Поняття психотичного та непсихотичного розладу, органічного дефекту психіки. Розділ психічних розладів Міжнародної класифікації хвороб 10 і 11 перегляду.

Тема 2. Методи психіатричного дослідження.

Клініко-психопатологічне дослідження. Метод спостереження і самоспостереження. Цілеспрямована психологічна бесіда: анамнез життя, анамнез захворювання (зі слів хворого та осіб, які знають хворого), описання психічного статусу. Етіологічний метод. Поведінкові прояви психічних розладів. Поняття адекватності, адаптації та критики свого стану. Метод психоаналізу та психодинамічного спостереження.

Параклінічні методи: експериментально-психологічний, рентгенологічний та томографічний (КТ, ЯМР), електрофізіологічний, лабораторні, епідеміологічний, генетичний. Значення параклінічних методів у психіатричній діагностиці.

Катамнестичний аналіз медичної документації.

Тема 3. Нормативно-правова база, протоколи надання медичної допомоги, ведення медичної документації. Питання експертизи.

Нормативно-правова база психіатрії в Україні. Закон України «Про психіатричну допомогу». Презумпція психічного здоров'я. Принципи надання психіатричної допомоги.

Принципи та підходи в терапії психічних захворювань та розладів. Клінічні протоколи надання медичної допомоги за спеціальністю «Психіатрія». Психофармакотерапія: класифікація основних груп препаратів: нейролептики, транквілізатори, антидепресанти, ноотропи, психостимулятори, антипароксизмальні, антипаркінсонічні (коректори). Особливості психофармакотерапії в дитячому віці, показання до її застосування, протипоказання, можливі ускладнення та способи їх лікування. Підтримуюча терапія. Препарати пролонгованої дії. Поняття про психохірургію, її відмінність від нейрохірургії. Методи психотерапії. Показання до застосування нетрадиційних методів лікування: голкорексфлексотерапія, гірудотерапія. Трудотерапія. Соціотерапія, арттерапія. Принципи реабілітації психічно хворих.

Особливості психіатричної документації (історія хвороби, оформлення рецептів та ін.).

Принципи трудової експертизи. Критерії працездатності психічно хворих. Тимчасова непрацездатність, стійка втрата працездатності. Інвалідність дитинства. Принципи військової експертизи. Порядок направлення на військову експертизу. Визначення придатності до несення військової служби осіб із різними психічними порушеннями. Судово-психіатрична експертиза. Права і обов'язки експерта в судово-психіатричній експертизі. Критерії осудності та неосудності. Примусове лікування в судово-психіатричній практиці. Поняття дієздатності, опікуництва й опіки.

Тема 4. Патологія когнітивних процесів: порушення відчуттів та сприйняття.

Порушення відчуттів: гіперестезії, гіпестезії, анестезії, сенестопатії. Порушення сприймань: ілюзії (афективні, інтерпретативні, парейдолічні). Психосенсорні розлади: метаморфозії та порушення схеми тіла (аутометаморфозії). Галюцинації: прості та складні; зорові, слухові, нюхові, тактильні та інших аналізаторів. Справжні галюцинації та псевдогалюцинації. Імперативні, коментуючі та нейтральні. Гіпнагогічні та гіпнопомпні галюцинації. Уявлення, фантазування нормальне та патологічне. Вікові особливості розладів відчуттів, сприймань та уявлень. Способи виявлення. Психофізіологічні та нейропсихологічні основи розладів відчуттів, сприймань та уявлень

Тема 5. Порушення мислення за темпом, формою, структурою та змістом

Порушення мислення за темпом (сповільнення, зупинка, прискорення), за логічним зв'язком (деталізація, персеверація, паралогічне мислення, резонерство, аутичне, символічне, аморфне, розірваність, незв'язність (інкогерентність, ментизм). Нав'язливі ідеї (хворобливого міркування, нав'язливий рахунок, нав'язливі спогади та ін.). Надцінні ідеї (винаходу та відкриття, ревнощів, сутяжництва, іпохондричні та ін.). Маячні ідеї (відношення, переслідування, отруєння, впливу, шкоди, ревнощів, величності, самозневаги, самозвинувачення, іпохондричні, релігійні та ін.). Індуковані маячні ідеї. Первинні маячні ідеї (інтерпретативні), вторинні маячні ідеї (почуттєві).

Тема 6. Патологія когнітивних процесів: порушення уваги, пам'яті та інтелекту

Розлади уваги: підвищене відволікання, підвищена прикутість, підвищена виснажливність. Патологічне посилення пам'яті - гіпермнезія. Патологічне ослаблення пам'яті - гіпомнезія. Втрата пам'яті - амнезія (репродукційна, фіксаційна, ретроградна, антероградна, прогресуюча). Парамнезії: псевдоремінісценції, конфабуляції, криptomнезії. Особливості розладів пам'яті при різних захворюваннях. Психофізіологічні та нейропсихологічні основи розладів пам'яті. Способи виявлення розладів пам'яті.

Порушення інтелекту: деменція (лакунарна, тотальна, епілептична, шизофренічна), олігофренія, межова розумова відсталість, інфантилізм. Вікові особливості розладів мислення та інтелекту. Способи виявлення. Психофізіологічні та нейропсихологічні основи розладів мислення та інтелекту.

Тема 7. Порушення емоційної та ефекторної сфери.

Порушення сили емоцій – патологічне посилення позитивних емоцій (гіпертімія, ейфорія, манія, морія, екстаз); патологічне посилення негативних емоцій (гіпотімія, депресія, меланхолічний раптус, хвороблива анестезія психіки, страх, тривога). Патологічне послаблення емоцій (апатія, емоційна холодність, емоційна тупість). Порушення стійкості емоцій (емоційна лабільність, слабодухість, експлозивність, емоційна інертність (торпідність). Порушення адекватності емоцій (неадекватність емоцій, амбівалентність, фобії, дісфорії, патологічний афект). Сомато-вегетативні ознаки емоційних розладів. Вікові особливості афективних розладів. Способи визначення порушень емоцій.

Вольові розлади: абулія, гіпобулія, гіпербулія, парабулії. Розлади потягів: посилення, послаблення, збочення інстинктів. Компульсивні потяги (дромоманія, діпсоманія, наркоманія, піроманія, міфоманія, ігрова (гемблінг), Інтернет-залежність та ін.). Обсесивні потяги. Амбітендентність. Психомоторні розлади: збудження, ступор, паракінезії (парамімії, манерність, стереотипії, ехо-симптоми). Порушення мовлення: прискорення, сповільнення, заїкання, шепелявість, картавість, логоклонія тощо. Вікові особливості ефекторних порушень.

Тема 8 . Порушення свідомості та самосвідомості

Стан свідомості при стомленості, під час сну та сновидінь, афективне звуження свідомості. Синдроми пригнічення свідомості: непритомність, обнубіляція, сомнолетність, оглушення, сопор, кома. Синдроми потьмарення свідомості: астенічної сплутаності, деліріозний, онейроїдний, аментивний, синдром сутінкового стану свідомості. Синдроми дереалізації та деперсоналізації. Вікові особливості порушення свідомості та самосвідомості. Особливості догляду, спостереження, транспортування хворих із порушенням свідомості. Методи визначення стану свідомості та його порушень.

Тема 9. Психопатологічні синдроми

Поняття та визначення психопатологічного синдрому та симптому. Анатомо-фізіологічна основа психопатологічних синдромів. Класифікація психопатологічних синдромів (за переважними порушеннями визначеної психічної сфери, за регістром).

Межові непсихотичні синдроми: астенічний, невротичні (неврастенічний, обсесивно-фобічний, дисморфофобічний, тощо), депресивний, іпохондричний, соматоформні. Психотичні синдроми: депресивний, маніакальний, параноїдний, паранойяльний, дісморфоманічний, кататонічний, гебефренічний, деліріозний, онейроїдний, аментивний, астенічної сплутаності свідомості, сутінкового стану свідомості, галюциноза. Дефектно-органічні синдроми: психоорганічний, Корсаковській амнестичний, розумової відсталості, деменції. Основні психопатологічні синдроми дитячого віку: невротатії, дитячого аутизму, гіпердинамічний, дитячих патологічних страхів, нервової анорексії, інфантилізму. Значення діагностики психопатологічного синдрому для вибору метода невідкладної терапії та наступного обстеження хворого.

Тема 10. Курація хворих.

Курація хворих. Опит хворого за планом, коротке експериментально-психологічне дослідження. Встановлення синдромального діагнозу.

Тема 11: Екзогенії : Психічні порушення при інфекційних хворобах та внаслідок екологічно несприятливих впливів; психічні порушення при черепно-мозкових травмах. Бойова психічна травма та її наслідки.

11.1. Основні патогенетичні механізми органічних психічних порушень. Класифікація психічних порушень органічної природи. Особливості психічних порушень у різні періоди захворювання. Клінічні прояви психічних порушень при органічних захворюваннях. Принципи диференціальної діагностики психічних порушень органічної природи. Принципи терапії психічних порушень органічної природи.

11.2. Психічні порушення при інфекційних хворобах

Етіопатогенетичні механізми ураження головного мозку при загальних та внутрішньомозкових інфекціях. Екзогенні типи реакцій (К. Бонгоффера). Психічні порушення при гострих інфекціях. Психічні порушення при хронічних інфекціях. Психічні розлади у ВІЛ-інфікованих. Вікові особливості, перебіг, прогноз, принципи лікування, профілактика, експертиза та соціально-трудова реабілітація.

11.3. Психічні порушення при черепно-мозкових травмах. Бойова психічна травма та її наслідки. Особливості психічних порушень в найгостріший, гострий та пізній стадіях травматичної хвороби. Резидуально-органічні наслідки черепно-мозкових травм. Вікові особливості, перебіг, принципи лікування, профілактики, експертизи та соціально трудової реабілітації.

11.4. Психічні порушення при інтоксикаціях та внаслідок екологічно несприятливих впливів. Клінічні особливості психічних розладів при гострих та хронічних отруєннях лікарськими засобами, при харчових отруєннях, при інтоксикаціях промисловими та побутовими отрутами. Психопатологічні особливості людей, що мешкають в екологічно несприятливих зонах, особливості психічних порушень, які викликані екологічно несприятливими факторами. Психопатологічні проблеми, пов'язані із урбанізацією. Профілактика і лікування психічних порушень в разі промислових, лікарських інтоксикацій та внаслідок екологічно несприятливих впливів.

11.5. Пострадіаційні психічні порушення. Гостра та хронічна променева хвороба, клінічні (соматоневрологічних та психопатологічні) прояви променевих уражень. Психічні розлади під впливом НВЧ та електромагнітного поля. Пострадіаційні психічні розлади: реактивні під впливом ситуації радіаційної катастрофи та органічні під впливом опромінювання та інкорпорації радіонуклідів. Особливості профілактики, терапії, соціальної реабілітації та експертизи пострадіаційних психічних порушень, медикаментозна та психотерапевтична корекція.

Тема 12: Геронтопсихіатрія. Психічні порушення у похилому та старечому віці. Особливості психічної патології похилого та старечого віку.

Загальна характеристика та класифікація психічної патології похилого та старечого віку. Етіологія, патогенез психічних порушень похилого та старечого віку. Функціональні психічні порушення: клімактеричні, неврозоподібні стани, пресенільні психози (депресія, параноя, функціональні психози старечого віку – клінічні варіанти перебігу, кінцевий стан, лікування та профілактика). Сенільні та пресенільні деменції – хвороба Альцгеймера, Піка, стареча деменція, деменція при хворобі Паркінсона. Клінічні особливості, перебіг, лікування, профілактика.

Тема 13. Розумова відсталість

Визначення поняття розумової відсталості. Розповсюдженість, соціо-культурні особливості. Етіологія та патогенетичні механізми формування розумової відсталості. Класифікація олігофренії. Ступені та клінічні форми олігофренії: легка розумова відсталість (дебільність), помірна та важка розумова відсталість (імбецильність), глибока розумова відсталість (ідіотія). Сомато-неврологічні симптоми. Диференційна діагностика із дефектними станами іншої етіології.

Динаміка олігофренії. Принципи лікування, медико - педагогічна корекція. Соціально - трудова реабілітація. Профілактичні заходи. Експертиза розумової відсталості. Межова розумова відсталість та психофізичний інфантилізм. Принципи корекції, реабілітації та експертизи.

Тема 14. Наркологія: хвороби залежності. Медичні , соціальні та юридичні проблеми вживання психоактивних речовин

Поняття психоактивних речовин, феноменів вживання та залежності. Причини, які приводять до зловживання психоактивними речовинами та поширеність цього явища. Класичне поняття великого наркоманічного синдрому. Особливості перебігу наркологічних захворювань: гостра інтоксикація, зловживання, синдром залежності, стан абстиненції, делірій, психотичні розлади у стані сп'яніння, резидуальні та відстрочені розлади.

Тема 15. Психічні та поведінкові розлади внаслідок вживання алкоголю

Просте алкогольне сп'яніння, його ступені, індивідуальні особливості, діагностика, надання медичної допомоги при гострих алкогольних отруєннях. Патологічне сп'яніння: діагностика, судово-психіатрична експертиза. Побутове пияцтво.

Алкоголізм (залежність від алкоголю), його критерії, наркоманічний синдром при алкоголізмі. Діагностика абстинентного стану, медична допомога. Стадії алкоголізму, особливості деградації особистості. Особливості алкоголізму підлітків, жінок. Соматоневрологічна симптоматика при алкоголізмі.

Гострі металкольні психози. Затяжні металкольні психози. Алкогольні енцефалопатії. Алкогольна депресія. Лікування металкольних психозів.

Організація наркологічної допомоги, наркологічні диспансери, наркологічні кабінети, організація анонімного лікування хворих на алкоголізм. Методи лікування алкоголізму, профілактика алкоголізму та його рецидивів. Питання реабілітації.

Експертиза хворих (трудова, судово – психіатрична, військова). Добровільне та примусове лікування хворих.

Тема 16. Психічні та поведінкові розлади в наслідок вживання наркотичних та інших психоактивних речовин (наркоманія та токсикоманія). Регулювання обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів на міжнародному рівні.

Залежність від опіатів, канабіоїдів, психостимуляторів (амфетаміну, ефедрону, кокаїну), галюциногенів, барбітуратів. Стадії наркоманій, перебіг, кінцевий стан. Лікування і профілактика наркоманій. Особливості наркоманій підлітків, жінок.

Залежність від транквілізаторів, снодійних, холінолітичних препаратів, кофеїну, летучих розчинників. Регулювання обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів на міжнародному рівні. Тютюнова залежність (стадії, перебіг, кінцевий стан). Особливості токсикоманії підлітків жінок. Лікування і профілактика токсикоманій.

Тема 17. Загальна характеристика психогенних захворювань. Психогенні захворювання та невротичні розлади в контексті невиліковного захворювання. Розлади адаптації.

Визначення поняття. Класичне вчення про психогенії. Емоційний стрес та психічна травма. Загальна характеристика захворювань, що пов'язані з емоційно-стресовим та психотравмуючим впливом на людину, їх поширеність, медичне та соціальне значення. Етіологія та патогенез, роль спадковості, набутих факторів, особливостей характеру людини. Класифікація психогенній.

Тема 18. Невротичні розлади. Психосоматичні та соматоформні розлади.

Визначення понять емоційно-стресова, адаптаційна реакції, неврози, їх поширеність. Етіологія та патогенез неврозів, їх класифікації, розподіл за клінічною картиною і перебігом (короткочасні гострі, пролонговані, хронічні, невротичний розвиток). Клінічні особливості, загальні для всіх неврозів і характерні для окремих форм: неврастенії, істерії, неврозу нав'язливих станів, депресивного, іпохондричного, дисморфобічного, страху, нервової анорексії, невротичних порушень органів відчуття (глухонімота, анестезії та ін.) та деяких інших органів і систем організму, моносимптомні неврози у дітей.

Неврастенія.

Фобічні розлади (агорафобія, соціальні фобії, основні специфічні ізольовані фобії). Тривожні розлади (епізодична пароксизмальна тривожність, генералізований тривожний розлад, змішаний тривожно-депресивний розлад).

Обсесивно-компульсивний (ананкастичний) розлад: переважно нав'язливі думки та роздуми, переважно компульсивні дії (нав'язливі ритуали), інші обсесивно-компульсивні розлади (нав'язливі емоції, рухи, спогади та ін.).

Дисоціативні (конверсійні, істеричні) розлади: дисоціативні амнезія, fuga, ступор, транс та одержимість, дисоціативні рухові розлади („істеричні паралічі”), дисоціативні конвульсії, анестезія або втрата чуттєвого сприйняття („істеричні сліпота, глухота” та ін.).

Депресивні невротичні розлади.

Моносимптомні неврози у дітей.

Лікування та профілактика неврозів.

Соматизований розлад, соматоформна вегетативна дисфункція, іпохондричний розлад, психалгія. Лікування та профілактика.

Тема 19. Розлади адаптації: гостра реакція на стрес, посттравматичний стресовий розлад (ПТСР), загальна характеристика, класифікація. Бойова психічна травма, включно внаслідок катування та насильства (зокрема статевого).

Загальна характеристика. Гострі реактивні психози: фугіформна реакція, гострі істеричні психози, паморочний стан, реактивна сплутаність, реактивний ступор, параноїдна реакція. Затяжні реактивні психози, загальні клінічні ознаки, критерії Ясперса.

Реактивна депресія, реактивний параноїд, індукований параноїдний психоз, марення глухуватих, затяжний реактивний ступор. Вікові особливості, наслідки. Терапія реактивних психозів, їх експертиза, профілактика, реабілітація.

Визначення бойової психічної травми, етіологія, патогенез, види БПТ, прояви, наслідки, підходи до лікування.

Посттравматичний стресовий розлад. Визначення поняття. Причини ПТСР. Клінічні особливості: емоційна відчуженість, заціпеніння почуттів і уникнення стимулів, що могли б викликати спогади про травму. Вегетативні розлади. Порушення соціального функціонування. Тенденції суїцидальні, до зловживання психоактивними речовинами. Профілактика та лікування. Мобільні бригади медико-психологічної допомоги.

Тема 20. Шизофренія, шизоафективні розлади

Визначення поняття. Шизофренія як нозологічна форма в історичному аспекті. Епідеміологія. Основні гіпотези патогенетичних механізмів при шизофренії (нейрохімічна, психоаналітична, соціо-культурна). Премобірдні особливості. Клінічні прояви: розщеплення, основні („негативні”) симптоми (аутизм, емоційне збідніння, розлад асоціативного процесу, ефекторно-вольові порушення), продуктивні симптоми. Основні клінічні форми: параноїдна, проста, гебефренічна, кататонічна, недиференційована форма, постшизофренічна депресія, резидуальна шизофренія.

Типи перебігу хвороби: безперервно-прогресивний, приступоподібно-прогресивний, періодичний. Кінцевий стан шизофренії. Поняття дефекту, типи дефектів. Діагностика шизофренії: психопатологічний та експериментально-психологічний методи. Диференційна діагностика. Особливості дитячої шизофренії.

Лікування шизофренії: інсуліно-коматозна, пірогенна, електросудомна, фармакотерапія: показання та протипоказання. Застосування нейролептиків, антидепресантів, транквілізаторів. Психотерапевтична допомога. Підтримуюча терапія, трудотерапія, соціотерапія. Профілактика рецидивів, соціально-реабілітаційні заходи. Експертиза: трудова, військова, судово-психіатрична.

Шизотипні та маревні розлади. Умови виникнення, сприятливі фактори, клінічні симптоми, лікування, кінцевий стан. Індукований маревний розлад. Шизоафективні розлади. Сучасні уявлення про генезис, розповсюдженість. Клінічна симптоматика. Лікування шизоафективних розладів.

Тема 21. Афективні розлади

Визначення поняття, поширеність. Маніакально-депресивний психоз. Клінічні прояви маніакальної та депресивної фаз. Інтермісія. Типи перебігу. Соматичні еквіваленти ендогенної депресії, триада Протопопова. Маскована депресія, її соматовегетативні та психопатологічні ознаки. Гіпоманії. Субдепресії. Циклотимія. Особливості афективних захворювань у дітей. Особливості нагляду за хворими у стані депресії. Принципи профілактики й терапії афективних психозів. Протирецидивна терапія при маніакально-депресивних психозах. Немедикаментозні методи лікування депресивних розладів. Проблеми експертизи та медико-соціальної реабілітації хворих на афективні психічні порушення.

Тема 22. Епілепсія.

Визначення епілепсії, її поширеність. Етіологія та патогенез епілепсії. Поняття про епілептичний осередок. Пароксизм, його клінічна характеристика. Первинна (генуїнна) та вторинна (симптоматична) епілепсія, особливості її виникнення та перебіг. Поняття про епілептичні реакції та епілептиформний синдром. Класифікація епілепсії: генералізована та фокальна (локальна, парціальна). Класифікація епілептичних пароксизмів. Прості парціальні припадки (без порушення свідомості): моторні, сенсорні, із вегето-вісцеральними проявами, із порушенням психічних функцій (дисфазичні, дисмнезичні, із порушенням мислення, афективні, з ілюзіями, із складними галюцинаціями). Комплексні парціальні припадки (із порушенням свідомості). Генералізовані припадки (абсанси, міоклонічні, клонічні, тонічні, тоніко-клонічні, атонічні). Вторинно-генералізовані припадки. Епілептичний статус. Епілептичні психози. Зміни особистості у хворих на епілепсію. Особливості епілепсії у дітей. Диференціальна діагностика епілепсії. Діагностичне значення клініко-анамнестичного обстеження, електрофізіологічних методик.

Принципи лікування епілепсії (комплексність, аналіз етіологічних та провокуючих факторів, особливостей клінічної картини). Антипароксизмальні препарати, методика їх застосування. Невідкладна допомога при епілептичному статусі. Методи лікування дисфорій, запаморочення свідомості та інших епілептичних психозів. Принципи медико-соціальної реабілітації. Трудова, військова та судово-психіатрична експертиза.

Тема 23. Порушення психічного розвитку. Розлади особистості.

Визначення поняття. Історичний огляд. Роль вітчизняних та іноземних вчених у вивченні цієї патології. Розповсюдженість. Етіологічні фактори та патогенетичні механізми формування психопатії. Основні ознаки психопатії. Клінічні форми психопатії, їх динаміка, вікові особливості. Диференційна діагностика. Принципи лікування, профілактики, експертизи та соціально – трудової реабілітації. Патохарактерологічний розвиток особистості, його відмінність від психопатії. Клінічні прояви, діагностика та диференційна діагностика. Перебіг та прогноз. Лікувально – корекційні заходи. Питання експертизи та реабілітації.

Тема 24. Психічні розлади, що починаються у дитячому та підлітковому віці. Особливості симптоматології та перебігу психічних розладів у дитячому та підлітковому віці.

Визначення поняття “дитячий аутизм”. Історичний огляд. Роль вітчизняних та світових вчених у вивченні цієї проблеми. Поширення.

Етіологія та патогенетичні механізми. Клінічні прояви дитячого аутизму. Діагностика та диференційний діагноз. Перебіг та прогноз. Лікування. Реабілітація. Профілактика. Питання експертизи.

Визначення поняття “синдром дефіциту уваги з гіперактивністю”.

Історичний огляд. Роль вітчизняних та світових вчених у вивченні цієї проблеми. Поширення. Етіологічні фактори та патогенетичні механізми виникнення гіперкінетичних розладів. Клінічні прояви. Розлади соціальної поведінки. Роль соціо-культуральних факторів в формуванні розладів поведінки. Діагностика та диференційна діагностика. Дінаміка. Прогноз. Питання дитячої та підліткової злочинності. Лікування гіперкінетичних та поведінкових розладів. Медико-педагогічна корекція. Соціальна реабілітація. Питання профілактики та експертизи.

Визначення поняття “дитячий аутизм”. Історичний огляд. Роль вітчизняних та світових вчених у вивченні цієї проблеми. Поширення.

Етіологія та патогенетичні механізми. Клінічні прояви дитячого аутизму. Діагностика та диференційний діагноз. Перебіг та прогноз. Лікування. Реабілітація. Профілактика. Питання експертизи.

Тема 25. Структура амбулаторної і стаціонарної допомоги в психіатрії і наркології. Загальні принципи лікування, реабілітації та експертизи психічних захворювань і розладів.

Програма mhGAP Поширене ведення ментальних розладів на первинній ланці.

Принципи амбулаторної і стаціонарної допомоги хворим з психічними розладами в залежності від їх етіології, клінічних проявів і особливостей перебігу. Правові принципи психіатричної допомоги. Десять принципів ВООЗ стосовно захисту прав психічно хворих. Сучасна концепція охорони психічного здоров'я в Україні.

Роль лікаря соматичного профілю в наданні медичної допомоги хворим із симптоматичними (особливо граничними неспсихотичними) психічними порушеннями. Сучасна структура організації психіатричної допомоги. Особливості структури стаціонарів для психічно хворих дорослих і дітей.

Перша і невідкладна допомога хворим із психічними порушеннями, основні показання до госпіталізації. Особливості транспортування психічно хворих, які знаходяться в стані збудження. Правила утримання хворого. Сучасні методи корекції збудження. Особливості догляду за психічно хворими (дорослими та дітьми). Принципи організації психіатричної допомоги на селі. Роль дільничного та родинного лікаря, лікарів різних спеціальностей у виявленні психічних захворювань і розладів, у наданні медичної допомоги хворим, організації лікування та вирішенні питань соціального забезпечення.

Організація амбулаторної психіатричної допомоги. Структура психіатричного диспансеру. Виявлення ранніх форм психічних захворювань. Облік груп хворих із неспсихотичними психічними розладами та психозами. Особливості роботи лікаря з психічно хворими, які знаходяться вдома. Патронажна робота. Денні стаціонари. Послідовний зв'язок у роботі диспансерів і психіатричних стаціонарів. Амбулаторне лікування хворих із різними захворюваннями, підтримуюча терапія, особливості її організації, її значення для охорони здоров'я. Проблеми реадптації і реабілітації психічно хворих.

Програма дій у подоланні прогалин в сфері охорони здоров'я mhGAP за ініціативи і підтримки World Health Organization, Міністерства охорони здоров'я України, Всеукраїнської програми ТИ ЯК націлена на підготовку фіхівців лікарів загальної практики.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема	Лекції	Практичні заняття	СРЗ
1. Предмет і завдання психіатрії та наркології, їх місце серед інших медичних дисциплін. Історія розвитку та сучасний стан психіатрії та наркології. Класифікація психічних розладів, поняття психопатологічного симптому, синдрому та захворювання, реєстри психічних розладів.	2	2	1
2. Методи психіатричного дослідження. Нормативно-правова база, протоколи надання медичної допомоги, ведення медичної документації.		2	2
3. Нормативно-правова база, протоколи надання медичної допомоги, ведення медичної документації.		2	1
4. Патологія пізнавальних процесів. Порушення відчуттів та сприймання.	1	2	1
5. Порушення мислення за темпом, формою, структурою та змістом.	1	2	1
6. Порушення уваги, пам'яті та інтелекту		2	1
7. Порушення емоційно-ефекторної сфери.		2	1
8. Порушення свідомості та самосвідомості.		2	1
9. Психопатологічні синдроми.		2	2
10. Курація хворих.		2	
11. Екзогенії: психічні порушення при інфекційних хворобах та внаслідок екологічно несприятливих впливів, Психічні порушення при черепно-мозкових травмах.	2	2	2
12. Геронтопсихіатрія. Психічні порушення у похилому та старечому віці. Особливості психічної патології похилого та старечого віку.		2	1
13. Розумова відсталість		2	1
14. Наркологія: хвороби залежності. Медичні, соціальні та юридичні проблеми вживання психоактивних речовин	2	2	1
15. Психічні та поведінкові розлади внаслідок вживання алкоголю		2	1
16. Психічні та поведінкові розлади в наслідок вживання наркотичних та інших психоактивних речовин (наркоманія та токсикоманія). Регулювання обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів на міжнародному рівні.		2	1

17. Загальна характеристика психогенних захворювань. Психогенні захворювання та невротичні розлади в контексті невиліковного захворювання. Розлади адаптації.		2	1
18. Невротичні розлади. Психосоматичні та соматоформні розлади.		2	2
19. Розлади адаптації: гостра реакція на стрес, посттравматичний стресовий розлад (ПТСР). Загальна характеристика, класифікація. Бойова психічна травма, включно внаслідок катування та насильства (зокрема статевого).	2	2	2
20. Шизофренія, шизоафективні розлади		2	1
21. Афективні розлади		2	1
22. Епілепсія.		2	1
23. порушення психічного розвитку. Особистісні розлади.		2	2
24. Психічні розлади, що починаються у дитячому та підлітковому віці. Особливості симптоматології та перебігу психічних розладів у дитячому та підлітковому віці.		2	1
25. Структура амбулаторної і стаціонарної допомоги в психіатрії і наркології. Загальні принципи лікування, та реабілітації психічних розладів. Програма mhGAP Поширене ведення ментальних розладів на первинній ланці.		2	1
Диф. залік		2	
Всього годин – 90	10	50	30

5.1. ТЕМИ ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Предмет і завдання психіатрії та наркології, їх місце серед інших медичних дисциплін. Історія розвитку та сучасний стан психіатрії та наркології. Класифікація психічних розладів, поняття психопатологічного симптому, синдрому та захворювання, реєстри психічних розладів.	2
2.	Патологія пізнавальних процесів. Порушення відчуттів та сприймання. Порушення уваги, пам'яті, мислення та інтелекту	2
3.	Екзогенії: Психічні порушення при інфекційних хворобах та внаслідок екологічно несприятливих впливів, Психічні порушення при черепно-мозкових травмах. Бойова психічна травма та її наслідки.	2
4.	Наркологія: хвороби залежності. Медичні, соціальні та юридичні проблеми вживання психоактивних речовин.	2
5.	Розлади адаптації: гостра реакція на стрес, посттравматичний стресовий розлад (ПТСР). Бойова психічна травма.	2

	Всього	10
--	---------------	-----------

5.2. Теми семінарських занять

Семінарські заняття не передбачені.

5.3. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Предмет і завдання психіатрії та наркології, їх місце серед інших медичних дисциплін. Історія розвитку та сучасний стан психіатрії та наркології. Класифікація психічних розладів, поняття психопатологічного симптому, синдрому та захворювання, реєстри психічних розладів.	2
2.	Методи психіатричного дослідження.	2
3	Нормативно-правова база, протоколи надання медичної допомоги, ведення медичної документації.	2
4.	Патологія пізнавальних процесів. Порушення відчуттів та сприйняття.	2
5.	Порушення мислення за темпом, формою, структурою та змістом.	2
6.	Порушення уваги, пам'яті та інтелекту	2
7.	Порушення емоційної та ефektorної сфери.	2
8.	Порушення свідомості та самосвідомості.	2
9.	Психопатологічні синдроми.	2
10.	Курація хворих.	2
11.	Екзогенії: психічні порушення при інфекційних хворобах та внаслідок екологічно несприятливих впливів, Психічні порушення при черепно-мозкових травмах.	2
12.	Геронтопсихіатрія. Психічні порушення у похилому та старечому віці. Особливості психічної патології похилого та старечого віку.	2
13.	Розумова відсталість	2
14.	Наркологія: хвороби залежності. Медичні, соціальні та юридичні проблеми вживання психоактивних речовин	2
15.	Психічні та поведінкові розлади внаслідок вживання алкоголю	2
16.	Психічні та поведінкові розлади в наслідок вживання наркотичних та інших психоактивних речовин (наркоманія та токсикоманія).	2
17.	Загальна характеристика психогенних захворювань. Психогенні захворювання в контексті невиліковного захворювання.	2
18.	Невротичні розлади. Психосоматичні, соматогенні та соматизовані розлади.	2

19.	Розлади адаптації; гостра реакція на стрес, посттравматичний стресовий розлад (ПТСР). Бойова психічна травма, включно внаслідок катування та насильства (зокрема статевого).	2
20.	Шизофренія, шизоафективні розлади	2
21.	Афективні розлади	2
22.	Епілепсія.	2
23.	Порушення психічного розвитку. Особистісні розлади.	2
24.	Психічні розлади, що починаються у дитячому та підлітковому віці. Особливості симптоматології та перебігу психічних розладів у дитячому та підлітковому віці.	2
25	Структура амбулаторної і стаціонарної допомоги в психіатрії і наркології. Загальні принципи лікування, та реабілітації психічних розладів. Програма mhGAP Поширене ведення ментальних розладів на первинній ланці.	2
	Диференційний залік	2
	Всього	50

5.4. Теми лабораторних занять

Лабораторні заняття не передбачені.

6. Самостійна робота здобувача вищої освіти

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Предмет і завдання психіатрії та наркології, їх місце серед інших медичних дисциплін. Історія розвитку та сучасний стан психіатрії та наркології. Класифікація психічних розладів, поняття симптому, синдрому та захворювання, реєстри психічних розладів.	1
2.	Методи психіатричного дослідження.	2
3	Нормативно-правова база, протоколи надання медичної допомоги, ведення медичної документації.	1
4.	Патологія пізнавальних процесів. Порушення відчуттів та сприйняття.	1
5.	Порушення мислення за темпом, формою, структурою та змістом.	1
6.	Порушення уваги, пам'яті та інтелекту	1
7.	Порушення емоційної та ефекторної сфери.	1

8.	Порушення свідомості та самосвідомості.	1
9.	Психопатологічні синдроми.	2
10.	Курація хворих.	
11.	Екзогенії: психічні порушення при інфекційних хворобах та внаслідок екологічно несприятливих впливів, Психічні порушення при черепно-мозкових травмах.	2
12.	Геронтопсихіатрія. Психічні порушення у похилому та старечому віці. Особливості психічної патології похилого та старечого віку.	1
13.	Розумова відсталість	1
14.	Наркологія: хвороби залежності. Медичні, соціальні та юридичні проблеми вживання психоактивних речовин	1
15.	Психічні та поведінкові розлади внаслідок вживання алкоголю	1
16.	Психічні та поведінкові розлади в наслідок вживання наркотичних та інших психоактивних речовин (наркоманія та токсикоманія).	1
17.	Загальна характеристика психогенних захворювань. Психогенні захворювання в контексті невиліковного захворювання.	1
18.	Невротичні розлади. Психосоматичні, соматогенні та соматизовані розлади.	2
19.	Розлади адаптації; гостра реакція на стрес, посттравматичний стресовий розлад (ПТСР). Бойова психічна травма, включно внаслідок катування та насильства (зокрема статевого).	2
20.	Шизофренія, шизоафективні розлади	1
21.	Афективні розлади	1
22.	Епілепсія.	1
23.	Порушення психічного розвитку. Особистісні розлади.	2
24.	Психічні розлади, що починаються у дитячому та підлітковому віці. Особливості симптоматології та перебігу психічних розладів у дитячому та підлітковому віці.	1
25.	Структура амбулаторної і стаціонарної допомоги в психіатрії і наркології. Загальні принципи лікування, та реабілітації психічних розладів. Основи психотерапії. Програма mhGAP Поширене ведення ментальних розладів на первинній ланці.	1
	Всього	30

7. Методи навчання

Практичні заняття: бесіда, вирішення клінічних ситуаційних задач, відпрацювання навичок огляду пацієнта.

Самостійна робота: самостійна робота з підручником, самостійна робота з банком тестових завдань Крок-2, самостійне вирішення клінічних завдань.

8. Методи контролю і критерії оцінювання результатів навчання

(у т.ч. критерії оцінювання результатів навчання)

Поточний контроль: усне опитування, тестування, розв'язання ситуаційних клінічних завдань, оцінювання активності на занятті.

Підсумковий контроль: усний диференційний залік, тестування.

Структура поточного оцінювання на практичному занятті:

1. Оцінювання теоретичних знань з теми заняття:
  - методи: опитування, вирішення ситуаційної клінічної задачі;
  - максимальна оцінка – 5, мінімальна оцінка – 3, незадовільна оцінка – 2.
2. Оцінювання роботи із пацієнтом з теми заняття:
  - методи: оцінювання: а) комунікативних навичок спілкування з пацієнтом, б) правильність призначення та оцінки лабораторних та інструментальних досліджень, в) дотримання алгоритму проведення диференціального діагнозу г) обґрунтування клінічного діагнозу, д) складання плану лікування
  - максимальна оцінка – 5, мінімальна оцінка – 3, незадовільна оцінка – 2;

Оцінка за одне практичне заняття є середньоарифметичною за всіма складовими і може мати лише цілу величину (5, 4, 3, 2), яка округлюється за методом статистики.

Критерії поточного оцінювання на практичному занятті:

«5»	Здобувач вільно володіє матеріалом, приймає активну участь в обговоренні та вирішенні ситуаційної клінічної задачі, впевнено демонструє практичні навички під час огляду хворого, висловлює свою думку з теми заняття, демонструє клінічне мислення.
«4»	Здобувач добре володіє матеріалом, приймає участь в обговоренні та вирішенні ситуаційної клінічної задачі, демонструє практичні навички під час огляду хворого з деякими помилками, висловлює свою думку з теми заняття, демонструє клінічне мислення.
«3»	Здобувач недостатньо володіє матеріалом, невпевнено приймає участь в обговоренні та вирішенні ситуаційної клінічної задачі, демонструє практичні навички під час огляду хворого з суттєвими помилками.
«2»	Здобувач не володіє матеріалом, не приймає участь в обговоренні та вирішенні ситуаційної клінічної задачі, не демонструє практичні навички під час огляду хворого.

Здобувач вищої освіти допускається до диференційного заліку за умови виконання вимог навчальної програми та в разі, якщо за поточну навчальну діяльність він отримав не менше 3,00 балів.

Оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти під час диференційного заліку :

Зміст оцінюваної діяльності	Кількість
-----------------------------	-----------

Вирішення клінічної задачі з оцінкою лабораторних та інструментальних досліджень.	2
Відповідь на теоретичні запитання.	3

Критерії оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти під час диференційного заліку :

«5»	Виставляється здобувачеві, який систематично працював протягом семестру, показав під час екзамену різнобічні і глибокі знання програмного матеріалу, вміє успішно виконувати завдання, які передбачені програмою, засвоїв зміст основної та додаткової літератури, усвідомив взаємозв'язок окремих розділів дисципліни, їхнє значення для майбутньої професії, виявив творчі здібності у розумінні та використанні навчально-програмного матеріалу, проявив здатність до самостійного оновлення і поповнення знань; рівень компетентності – високий (творчий);
«4»	Виставляється здобувачеві, який виявив повне знання навчально-програмного матеріалу, успішно виконує передбачені програмою завдання, засвоїв основну літературу, що рекомендована програмою, показав достатній рівень знань з дисципліни і здатний до їх самостійного оновлення та поновлення у ході подальшого навчання та професійної діяльності; рівень компетентності – достатній (конструктивно-варіативний)
«3»	Виставляється здобувачеві, який виявив знання основного навчально-програмного матеріалу в обсязі, необхідному для подальшого навчання та наступної роботи за професією, справляється з виконанням завдань, передбачених програмою, допустив окремі помилки у відповідях на іспиті і при виконанні іспитових завдань, але володіє необхідними знаннями для подолання допущених помилок під керівництвом науково-педагогічного працівника; рівень компетентності – середній (репродуктивний)
«2»	Виставляється здобувачеві, який не виявив достатніх знань основного навчально-програмного матеріалу, допустив принципові помилки у виконанні передбачених програмою завдань, не може без допомоги викладача використати знання при подальшому навчанні, не спромігся оволодіти навичками самостійної роботи; рівень компетентності – низький (рецептивно-продуктивний)

9. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Отриманий середній бал за навчальну дисципліну для здобувачів, які успішно опанували робочу програму навчальної дисципліни, конвертується з традиційної чотирибальної шкали у бали за 200-бальною шкалою, як наведено у таблиці:

Таблиця конвертації традиційної оцінки у багатобальну шкалу

Традиційна чотирибальна шкала	Багатобальна 200-бальна шкала
Відмінно («5»)	185 – 200
Добре («4»)	151 – 184
Задовільно («3»)	120 – 150
Незадовільно («2»)	Нижче 120

Багатобальна шкала (200-бальна шкала) характеризує фактичну успішність кожного здобувача із засвоєння освітньої компоненти. Конвертація традиційної оцінки (середній бал за навчальну дисципліну) в 200-бальну виконується інформаційно-технічним відділом Університету.

Відповідно до отриманих балів за 200-бальною шкалою, досягнення здобувачів оцінюються за рейтинговою шкалою ECTS. Подальше ранжування за рейтинговою шкалою ECTS дозволяє оцінити досягнення здобувачів з освітньої компоненти, які навчаються на одному курсі однієї спеціальності, відповідно до отриманих ними балів.

Шкала ECTS є відносно-порівняльною рейтинговою, яка встановлює належність здобувача до групи кращих чи гірших серед референтної групи однокурсників (факультет, спеціальність). Оцінка «А» за шкалою ECTS не може дорівнювати оцінці «відмінно», а оцінка «В» – оцінці «добре» тощо. При конвертації з багатобальної шкали межі оцінок «А», «В», «С», «D», «Е» за шкалою ECTS не співпадають з межами оцінок «5», «4», «3» за традиційною шкалою. Здобувачі, які одержали оцінки «FX» та «F» («2») не вносяться до списку здобувачів, що ранжуються. Оцінка «FX» виставляється здобувачам, які набрали мінімальну кількість балів за поточну навчальну діяльність, але яким не зарахований підсумковий контроль. Оцінка «F» виставляється здобувачам, які відвідали усі заняття з дисципліни, але не набрали середнього балу (3,00) за поточну навчальну діяльність і не допущені до підсумкового контролю.

Здобувачі, які навчаються на одному курсі (однієї спеціальності), на підставі кількості балів, набраних з дисципліни, ранжуються за шкалою ECTS таким чином:

Конвертація традиційної оцінки з дисципліни та суми балів за шкалою ECTS

Оцінка за шкалою ECTS	Статистичний показник
A	Найкращі 10% здобувачів
B	Наступні 25% здобувачів
C	Наступні 30% здобувачів
D	Наступні 25% здобувачів
E	Наступні 10% здобувачів

10. Методичне забезпечення

- Робоча програма навчальної дисципліни
- Силабус
- Методичні розробки до лекцій
- Методичні розробки до практичних занять
- Методичні рекомендації до самостійної роботи здобувачів вищої освіти
- Мультимедійні презентації
- Ситуаційні клінічні завдання
- Електронний банк тестових завдань за підрозділами з дисципліни

Навчально-методична література:

- Нові клінічні протоколи: Психіатрія. Київ. Професійні видання, 2020. – 265 с.
- Психіатрія та наркологія в загальній медичній практиці. М. Марута, Г. Кожина. Київ: Медицина, 2019. – 344 с .
- Психіатрія та наркологія А.М. Скрипніков та ін. Київ: Медицина, 2021. – 224с.
- Психіатрія і наркологія В.Л. Гавенко, В.С. Бітенський. – Київ: Медицина., 2020. – 512 с.

11. Перелік питань для підготовки здобувачів до диференційного заліку

1. Предмет психіатрії та наркології
2. Завдання психіатрії та наркології
3. Основні етапи розвитку психіатрії.
4. Структура психіатричної та наркологічної допомоги, психіатричної лікарні й диспансеру.
5. Принципи догляду за психічно хворими.

6. Основні фактори етіології психічних розладів
7. Основні патогенетичні механізми психічної патології
8. Правові принципи психіатричної допомоги. Сучасна концепція охорони психічного здоров'я в Україні.
9. Роль лікаря соматичного профілю в наданні медичної допомоги хворим із симптоматичними психічними порушеннями.
10. Перша і невідкладна допомога хворим із психічними порушеннями, основні показання до госпіталізації.
11. Психофізіологічні та нейропсихологічні основи розладів відчуттів, сприймань та уявлень
12. Класифікація та визначання порушень відчуттів: гіперестезії, гіпестезії, анестезії, сенестопатії.
13. Класифікація та визначання порушень сприймань: ілюзії, психосенсорні розлади, галюцинації.
14. Вікові особливості розладів відчуттів, сприймань та уявлень.
15. Класифікація та визначення порушень пам'яті
16. Психофізіологічні та нейропсихологічні основи розладів пам'яті.
17. Класифікація та визначення порушень мислення та інтелекту. Психофізіологічні та нейропсихологічні основи розладів мислення та інтелекту.
18. Способи виявлення розладів мислення та інтелекту. Класифікація та визначення порушень емоцій
19. Психофізіологічні та нейропсихологічні основи розладів емоцій. Способи виявлення розладів емоцій.
20. Класифікація та визначення порушень ефекторної сфери
21. Психофізіологічні та гебефренічні, деліріозні, онейроїдні, аментивні, астеничної сплутаності свідомості, сутінкового стану
22. Основні клінічні форми соматогенних психозів.
23. Психічні розлади при вагітності, у післяпологовому та лактаційному періодах.
24. Психічні розлади при пухлинах головного мозку.
25. Психічні розлади при пухлинах позамозкової локалізації.
26. Особливості психічних розладів при ендокринних захворюваннях.
27. Основні принципи терапії, реабілітації та профілактики психічних розладів при ендокринних та соматичних захворюваннях.
28. Класифікація психічних порушень при гострих та хронічних інфекціях.
29. Особливості психічних порушень при сифілісі мозку, прогресивному паралічі.
30. Психічні розлади у ВІЛ-інфікованих.
31. Принципи лікування психічних розладів при гострих і хронічних інфекціях.
32. Психічні порушення у гострому періоді черепно-мозкової травми, їх лікування та профілактика.
33. Поняття, психоактивних речовин, феноменів вживання та залежності.
34. Особливості і перебіг наркологічних захворювань по фазах.
35. Вплив алкоголю на вищу нервову діяльність людини.
36. Просте алкогольне сп'яніння, його ступені, індивідуальні особливості, діагностика, надання медичної допомоги при гострих алкогольних отруєннях.
37. Патологічне алкогольне сп'яніння, діагностика, судово-психіатрична експертиза.
38. Алкоголізм, його критерії, наркоманічний синдром при алкоголізмі. Діагностика алкогольного абстинентного стану, медична допомога.
39. Стадії алкоголізму, особливості деградації особистості.
40. Затяжні метаалкогольні психози.
41. Поняття психогенного розладу
42. Етіологічні та патогенетичні фактори психогенних розладів
43. Класифікація психогеній.
44. Визначення понять емоційно-стресова, адаптаційна реакції, неврози.
45. Клінічна картина неврастенії.
46. Класифікація та клінічна картина тривожних розладів.

47. Клінічна картина обсесивно-компульсивного розладу та дисоціативних розладів
48. Депресивні невротичні розлади.
49. Моносимптомні неврози у дітей.
50. Класифікація, клінічна картина та лікування соматоформних розладів
51. Лікування та профілактика неврозів.
52. Визначення поняття шизофренія. Причини шизофренії.
53. Основні клінічні форми шизофренії. Типи перебігу шизофренії. Кінцевий стан шизофренії. Поняття про ремісію та дефект. Принципи терапії шизофренії
54. Клінічна картина маніакально-депресивного психозу. Циклотимія.
55. Масковані депресії.
56. Особливості афективних розладів у дітей і підлітків.
57. Принципи терапії хворих на афективні розлади..
58. Розлади особистості та поведінки у дорослих, фактори, що сприяють їх розвитку.
59. Причини олігофренії та класифікація за етіологічними ознаками. Принципи терапії, корекції, експертизи, реабілітації при олігофреніях. Організація навчально-виховного та трудового процесу при олігофренії. Клінічні форми олігофренії. Сомато-неврологічні прояви олігофренії.
60. Визначення поняття ранній дитячий та атипичний аутизм. Клінічні прояви. Діагностика. Лікування. Принципи корекції та реабілітації.

12. Рекомендована література

Основна

1. Нові клінічні протоколи: Психіатрія. Київ. Професійні видання, 2020. – 265 с.
2. Погорелов І. І. Психіатрія і наркологія: підручник / І.І. Погорелов, О.Д. Манаєнкова. — 3-є вид. випр. – К.: ВСВ «Медицина», 2023. – 319 с.
3. Психіатрія та наркологія в загальній медичній практиці: навчальний посібник / Г.М. Кожина, Н.О. Марута, Л.М. Юр'єва та ін. — 2-е вид. стер. – К.: ВСВ «Медицина», 2023. – 344 с..
4. Психіатрія та наркологія А.М. Скрипніков та ін. Київ: Медицина, 2021. – 224с.
5. Психіатрія і наркологія В.Л. Гавенко, В.С. Бітенський. – Київ: Медицина., 2020. – 512 с.
6. Психіатрія та наркологія: навчально-методичний посібник / А. М. Скрипніков, Л. В. Животовська, Л. А. Боднар, Г. Т. Сонник. — 2-е вид., стер. – К.: ВСВ «Медицина», 2021. – 224 с.

Додаткова

1. Бенджамин С., Голдберг Д., Крид Ф. Психиатрия в медицинской практике – Киев.: Сфера – 1999 – 179 с.
2. Блейхер В.М., Крук И.В. Толковый словарь психиатрических терминов // Воронеж НПО "Модэк", 1995, - 280 с.
3. Вступ до психіатрії: 7-е видання / Дональд В. Блек, Ненсі К. Андреасен. – К.: ВСВ «Медицина», 2024. – 638 с.
4. Гавенко В.Л., Бітенський В.С., Влох І.Й., Абрамов В. А. та ін. Психіатрія і наркологія [Підручник]. «Здоров'я», Київ, 2009. 512 с.
5. Гельдер М., Гет Д., Мейо Р. Оксфордское руководство по психиатрии – Киев: Сфера – 1997 – т. 1– 164 с.
6. Гельдер М., Гет Д., Мейо Р. Оксфордское руководство по психиатрии – Киев: Сфера – 1997 – т. 2– 175 с.
7. Герасименко Л.О. Психогенні психічні розлади: навчально-методичний посібник / Л.О. Герасименко, А.М. Скрипніков, Р.І. Ісаков. – К.: ВСВ «Медицина», 2021. – 208 с.

8. Депресія: погляд психотерапевта: наук. попул. вид. / В.Ю. Юнак. – К.: ВСВ «Медицина», 2023. – 334 с.
9. Жариков Н.М., Тюльпін Ю.Г. Психіатрія: Учебник. – М.: Медицина, 2000. – 544 с.
10. Жмуров В.А. Психопатологія – М: Медицинская книга, Н.Новгород: изд-во НГМА, 2002. – 668 с.
11. Ісаков Р.І. Психосоматична патологія. – К.: ВСВ «Медицина», 2023. – 167 с.
12. Каплан Г.И., Седок Б., Дж. Клиническая психиатрия // Москва, Медицина - 1994 - Т. 1, С. - 587 – 630
13. Кожина Г.М., Мішієв В.Д. Дитяча психіатрія. – К.: Медицина, 2014. – 376 с.
14. Кузнецов В.М., Чернявський В.М. Психіатрія. – К.:Здоров'я, 1993. – 344 с.
15. Медицина невідкладних станів: Швидка і невідкладна медична допомога: Підручник / За ред. І. С. Зозулі. Розділ: Невідкладна допомога в психіатрії. Кузнецов В.М.— К.: ВСВ "Медицина", 2012. — 728 с., пал. тв.
16. Международная классификация болезней (10-й пересмотр). Классификация психических и поведенческих расстройств. Клинические описания и указания по диагностике. – С-Пб: Адис, 1994.
17. Менделевич И.К. Психиатрическая пропедевтика – М: Медицина -1997 – 290 с.
18. Напрєєнко О. К., Винник М. І., Влох І. Й., Голубков О. З., та ін. Психіатрія і наркологія: підручник. ВСВ «Медицина». Київ, 2011. 528 с.
19. Погорєлов І. І., Манаєнкова О. Д. Психіатрія і наркологія: підручник (ВНЗ I—III р. а.). – К.: Медицина, 2018. – 422 с.
20. Психиатрия и психотерапия : справочник / Герд Лаукс, Ханс-Юрген Мёллер; пер. с нем. ; под. общ. ред. акад. РАМН П.И. Сидорова – М.: МЕДпресс-информ, 2010. – 512 с. : ил.
21. Психіатрія та наркологія: навчально-методичний посібник / А.М. Скрипніков, Л.В. Животовська, Л.А. Боднар, Г.Т. Сонник. — 2-е видання. – К.: «Медицина», 2021. – 224 с.
22. Психіатрія та наркологія в загальній медичній практиці: навчальний посібник / Г.М. Кожина, Н.О. Марута, Л.М. Юр'єва та ін.. - К.: «Медицина», 2019. – 344 с.
23. Психіатрія. Збірник тестових завдань. Навчально – методичний посібник. проф., докт. мед. наук Г.Я. Пилягіна, доцент, канд. мед. наук Т.О. Гончар, асистент, канд. мед. наук А.Г. Бондарчук, асистент О.В. Зубатюк, асистент Ю.Я. Челядин
<https://drive.google.com/file/d/0B5eFD4XXvyN8ekI4UI9BTVFaeU0/view>
24. Психіатрія/ під ред. В. М. Козідубової, В. М. Кузнецова, В.А. Вербенко, Л. М. Юр'євої, О. О. Фільца, І. О. Бабюка.. – Харків: Оберіг, 2013 р. 1164 с.
25. Руководство по психиатрии. В 2 томах. Т.1/А.С.Тиганов, А.В.Снежневский, Д.Д.Орловская и др.; Под ред. А.С.Тиганова. –М.:Медицина,1999. – 712 с.
26. Руководство по психиатрии. В 2 томах. Т.2/А.С.Тиганов, А.В.Снежневский, Д.Д.Орловская и др.; Под ред. А.С.Тиганова. –М.:Медицина,1999. – 784 с.
27. Скрипніков А.М., Животовська Л.В., Боднар Л.А., Сонник Г.Т. Психіатрія та наркологія. – К.: Медицина, 2019. – 224 с.
28. Сметанников П.Г. Психиатрия: Руководство для врачей. – Изд. 5-е, перераб. и доп. – М: Медицинская книга, Н.Новгород: Изд-во НГМА, 2002. – 708 с.
29. Сонник Г.Т., Напрєєнко О.К., Скрипніков А.М. Психіатрія : підручник для студентів стоматологічних факультетів вищих мед. навч. закладів III – IV рівнів акредитації / Г. Т. Сонник, О.К. Напрєєнко, А.М. Скрипніков. – К. Здоров'я, 2006. – 432 с.
30. Тести з психіатрії / Кузнецов В.М., Коротоножкін В.Г., Олійник А.В., Насінник О.А., Уралова Л.Т., Бондарчук А.Г., Костюченко С.І., Белов О.Б., Шейко М.В. К., 2009. — 234 с.
31. Ургентна психіатрія (клініка, психодіагностика, терапія невідкладних станів). / Дзюб Г. К., Кузнецов В. М., Нестерчук Н. В. / К., 2010. — 190 с.
32. Чабан О. С., Хаустова О. О., Омелянович В. Ю. Невідкладна допомога в психіатрії та наркології. – К.: Медкнига, 2019. – 172 с.
33. Чабан О. С., Хаустова О. О., Нестерович Я. М. Невідкладна допомога в психіатрії та наркології. – К.: Медкнига, 2010. – 132 с.

13. Електронні інформаційні ресурси

1. <http://moz.gov.ua> – Міністерство охорони здоров'я України
2. www.ama-assn.org – Американська медична асоціація / [American Medical Association](http://www.ama-assn.org)
3. www.who.int – Всесвітня організація охорони здоров'я
4. www.dec.gov.ua/mtd/home/ - Державний експертний центр МОЗ України
5. <http://bma.org.uk> – Британська медична асоціація
6. www.gmc-uk.org - General Medical Council (GMC)
7. www.bundesaerztekammer.de – Німецька медична асоціація
8. <https://ua.inpn.com.ua/> - Інститут неврології, психіатрії та наркології
9. <https://ipsycho.knu.ua/> - Інститут психіатрії КНУ ім. Т. Шевченка